

Általános kérdések

00/235

COSTA, I. T. M.: Informação, trabalho e tempo livre: políticas de informação para o século XXI = Cienc. Inf. Bra. 28. vol. 1999. 2. no. 136-138. p.

Res. angol nyelven

Információ, munka, szabadidő: tájékoztatási politikák a 21. századra

Információs társadalom; Szabadidő felhasználása; Tájékoztatási politika

Az úgynevezett globális társadalom számos dilemmát, paradoxont, konfliktust hoz(ott) magával, amelyek megrázzák a városokat, átformálják a világ földrajzát, és a türelmetlenség olyan súlyosbodását mutatják, ami polgárháborúkban, etnikai háborúkban valósul meg. A nyugati társadalmakban széles körű dezindusztrializációs folyamat megy végbe, ami számos társadalmi változást idéz elő: fogyasztási világgpiac, határok nélküli nyitott gazdaság, ugyanakkor szegényes és rendszertelen munka-lehetőség. Alternatívák nélküli, irreverzibilis folyamatnak tűnik mindez, amelynek parancsszava: „csatlakozni vagy elveszni”. Ilyen körülmények között az információpolitikával szembeni legnagyobb kihívás nem a munka és az üzlet világának információellátása, nem a technológia megújítása, illetve a folyamatos megújulás követése, hanem olyan információpolitika kialakítása és megvalósítása, amely a kirekesztettek, a munkanélküliek, a marginalizál(ódot)ak és számkivetettek tömegeivel képes törődni. Ezzel e globalizációval ugyanis más értékeket, a „polgár”-ság más formáit kell szembeállíta-

ni, s egy új, etikai és esztétikai forradalomnak kell következnie.

(Autoref. alapján)

Nemzetközi könyvtárügy

00/236

STEVENSON, Linda: The European Union – its development and institutions = Eur. Inf. 9. no. 2000. 2-7. p.

Az Európai Unió történeti fejlődése és intézményei

Nemzetközi szervezet

A cikk áttekinti az Európai Unió történeti fejlődését az 1951-es párizsi szerződéstől egészen napjainkig, majd bemutatja az EU intézményeit: a Minisztertanácsot (Council of Ministers), az Európa Tanácsot (European Council), az Európa Bizottságot (European Commission), az Európa Parlamentet (European Parliament), az EU bíróságát (European Court of Justice), költségvizsgáló tanácsát (European Court of Auditors), befektetési bankját (European Investment Bank), regionális bizottságát (Committee of the Regions) és gazdasági és szociális bizottságát (Economic and Social Committee).

00/237

AUN, Marta Pinheiro: A construção de políticas nacional e supranacional de informação: desafio para os Estados nacionais e blocos regionais = Cienc. Inf. Bra. 28. vol. 1999. 2. no. 115-123. p.

Res. angol nyelven

A nemzeti és szupranemzeti tájékoztatási politikák megalkotása: az egyes nemzetekkel és regionális tömbökkel szembeni kihívások

Együttműködés -nemzetközi; Tájékoztatási politika

A cikk tíz francia szakértővel (pl. a CNRI igazgatójával, a miniszterelnök információpolitikai tanácsadó-jával, az UNESCO informatikai igazgatójával stb.) készített interjúk alapján elsősorban az európai, ill. az EU-s helyzetet tekinti át. Konklúziója szerint a piac globalizációja és liberalizációja átalakítja és destabilizálja a nemzetállamokat. A legfejlettebb, és gazdaságilag, technológiailag legerősebb országok kormányai az információs társadalom építésével, kiteljesítésével foglalkoznak. Azoknak az országoknak, amelyek most alakítják információpolitikájukat, ebben az új környezetben, az információ és a kommunikáció egyre növekvő globalizációjának nemzetközi hálózatában kell cselekedniük. Az európai országok a korábbi évtizedekétől eltérő információs politikát alakítanak ki, melynek során egyaránt érzékelik egyrészt a nagy lehetőségeket az új (információs) társadalom számára, ugyanakkor – másrészt – azt a számos kötöttséget, amit a prioritások meghatározásának nehézségei, kihívásai jelentenek.

(Mohor Jenő)

00/238

BURGETOVÁ, Jarmila: Kompetence informačních pracovníků v Evropě = Čtenář. 51. roč. 1999. 12. no. 348-349. p.

Információs dolgozók kompetenciája Európában

Dokumentáció -felsőfokú; Képesítés; Minősítés

Franciaországban és Angliában a szaksajtó szerzői gyakran emlegetik a szaktájékoztatók és könyvtárosok kompetenciáját. Ez a kifejezés részint a „képzettség” fogalmát fedi le, részint azonban többet is jelent nála. Az említett „többlet” alatt azok a készségek és jártasságok értendők, amelyek szüksége-

sek ahhoz, hogy valaki képzettségét a gyakorlatban eredményesen kamatoztassa.

A kompetencia kérdéskörével az Association des professionnels de l' Information et de la Documentation (máig használt betűszava ADES, amely korábbi elnevezéséből, az Association des Documentalistes et des Bibliothécaires Spécialisés-ből adódik) a DECIDoc (Développer les Eurocompétences pour l'Information et Documentation) projekt részeként foglalkozik.

A projektbe kilenc ország szakmai egyesülete kapcsolódott be, és 1999 folyamán máris közzétette az első kompetencia-jegyzékeket. Ezeknek az Aslib kiadásában megjelent angol változata: *Euroguide LIS – The Guide to Competencies for European Professionals in Library and Information Services*. A francia nyelvű cím: *Euroréférentiel I & D – Référentiel des compétences des professionnels européens de l'information et documentation*.

A projekt munkálataiban a Cseh Könyvtárosok és Tájékoztatók Egyesülete is részt vett. Többek között úgy, hogy lefordította és kiadta az irányelvek angol változatát. Az egyesület ebből az alkalomból azt kéri a szakmától, hogy a személyzeti munkában törekedjék az irányelvekben foglalt alkalmazásra. Azt is szeretné, ha az alkalmazók közölnék vele pozitív és negatív tapasztalataikat.

(Futala Tibor)

00/239

Nemzeti könyvtárügy

BERTOT, John Carlo: Universal service in the networked environment: the education rate (E-rate) debate = J. Acad. Librariansh. 26. vol. 2000. 1. no. 45-48. p. Bibliogr.

Mindenkinek egyenlő szolgáltatást hálózati környezetben! Milyen kedvezmények járnak a könyvtáraknak és képzőintézményeknek az Egyesült Ál-

lamokban, milyen szempontok alapján, és milyen fejlemények várhatók ezen a téren

Számítógép-hálózat; Támogatás -pénzügyi -állami, hatósági

A telekommunikációs törvény (1996) az USA-ban rögzítette a hálózati környezetre vonatkozó általános szolgáltatási alapelveket. Közéjük tartozik a lakosság egyenlő hozzáférhetősége a hálózati szolgáltatásokhoz, s a könyvtárak, iskolák és falusi egészségügyi intézmények számára kedvezményes szolgáltatások nyújtása (ismertebb nevén: education rate, E-rate – oktatási díjszabás).

Heves vita bontakozott ki azonban a törvény végrehajtása kapcsán a kedvezmények mértéke, a kedvezményezett köre, a kedvezményesnek minősülő szolgáltatások és a költségviselők tekintetében.

Az országos távközlési politika kezdetei 1907-ig vezethetők vissza. Az általános bekapcsolódás elvének érvényesítése oda vezetett, hogy a vállalkozói szféra magasabb díjakat fizetett, mint a lakosság, a városi előfizetők többet, mint a falusiak. Ma az otthonok 94%-ában van telefon.

Az 1996-os törvény a verseny előmozdításával akarja a tarifákat csökkenteni. E mellett lényeges vonása, hogy már nem távbeszélő szolgáltatásokról szól, hanem a hálózatokkal átszőtt környezet számára nyújtott egyetemes szolgáltról.

A törvény végrehajtása során 2,25 milliárd dollárt irányoztak elő az iskolák és a könyvtárak támogatására, 20-tól 90%-ig terjedő díjszökkentést, függően a diákok számától és az intézmény városi vagy falusi székhelyétől.

Az internethez való kapcsolódás elősegítésére az iskolák és a könyvtárak bérelt vonalakat, felszerelést és belső kábelezést kaphatnak.

A törvény életbelépésének első esztendejétől (1998) kezdve támadták bizonyos körök a kedvezményes tarifákat, mondván, ez az ipar és a telefon-előfizetők megadóztatását jelenti.

Egyelőre nincs pontosan meghatározva, mit is jelent az egyetemes, átfogó szolgáltatás. Mindeneset-

re többet, mint egyszerűen az internethez való kapcsolódást, s a kapcsolódás sem garantálja a hálózaton lévő szolgáltatásokhoz való kielégítő hozzáférést. (Pl. a sáv szélesség bővítésére lenne szükség a multimédiás lehetőségekhez.)

Tekintve, hogy a közkönyvtárak 84%-a már rendelkezik internet-kapcsolattal, s további 10%-uk tervezi megteremteni, a bekapcsolódásnak nem annyira az eszközfeltételeit kellene támogatni, mint inkább az oktatást, a szakmai fejlesztést, a munkaállomások felszerelését, a digitális gyűjteményeket.

Egyébként is, a 4567 könyvtár és könyvtári társulás, amely támogatásért folyamodott, a rendelkezésre álló összegnek 1998-ban 4%-át, 1999-ben alig 3%-át kapta. Gyakorlatilag közel az egész összeg az iskolákhoz került.

Törekvés mutatkozik a törvényhozás részéről arra, hogy ilyen támogatásban csak azok az intézmények részesülhessenek, amelyek vállalkoznak az interneten hozzáférhető anyag megszürése.

A felsőoktatási könyvtárak mindaddig ki voltak zárva a kedvezményes tarifából és a támogatásból. Pedig az általános hozzáférés érdekében őket is indokolt lenne bevonni.

(Papp István)

00/240

KATUŠČÁK, Dusan: Stratégia knihovnictva a knižnic v Slovenskej republike 2000-2005. (Vecné priority a princíp.) = Bull. CVTI SR. 4. roc. 2000. 1. no. 3-15. p.

A Szlovák Köztársaság könyvtárügyi és könyvtári stratégiája 2000 és 2005 között. (Érdemi prioritások és elvek)

Könyvtárügy; Távlati terv

A szlovák könyvtárosok az elmúlt években gyakran felvetették: szükség volna egy távlatosabb könyvtárfejlesztési stratégia kimunkálására. Ennek első változata a Kassán tartott 2. szlovák könyvtáros kong-

resszuson szerepelt, s mint ilyen az előző évek részpróbálkozásait, előtanulmányait foglalta össze.

Az iménti kongresszus óta (1999. november 22-23.) gyors ütemben – hozzászólások, egyeztetések, véleményezések révén – folyt és folyik e stratégia további „érlelődése”. A referált cikk e folyamat nyomán véghezvitt módosítások figyelembevételével ismerteti e dokumentum eleddig „legutolsó” változatát.

Bevezetésként utalás történik a stratégia kiindulási dokumentumaira, azaz az UNESCO, az IFLA és az EU, illetve a szlovák állam könyvtári (és rokon) kérdésekben keletkezett állásfoglalásaira, továbbá az információs társadalomban adódó könyvtári-könyvtárügyi feladatrendszerre.

A stratégia „érlelődési folyamata” egybeesik azzal a folyamattal, amely az új szlovák könyvtárügyi törvényt készítette elő, illetve segítette keresztül a parlamenti törvényelőkészítő szabályok zátonyain. Ez a törvény a cikk keletkezésének idején ott tartott, hogy elfogadta a parlament törvényelőkészítő bizottsága, és 2000. január 11-én a kormány törvényelőkészítő tanácsa is. A kormány e jóváhagyás után átküldte a parlamentnek, amely előbb-utóbb el fogja fogadni. (Ez eddig nem történt meg, legalábbis nem jött róla „szakfolyóirati hír” a nyár elejéig. – Ref. megj.)

A törvény megszületését követően gyors ütemben ki kell adni a végrehajtási utasításokat is. Ezek időközben tulajdonképpen elkészültek, de amíg nincs hatályos törvényszöveg, addig nem lehet őket közzétenni, ui. kisebb-nagyobb módosításokra a parlamenti vita következtében még számítani kell a törvény szövegében.

Ebben a helyzetben a stratégiai célok elérését a törvény végrehajtásával, s ennek kapcsán a könyvtárügy és a könyvtárak szerepének a társadalmi érdeklődés homlokterébe állításával kell megvalósítani.

A referált cikk stratégiai célként 2005-ig a következőket tűzi ki:

- Az ország könyvtárügyének olyan irányítása és igazgatása, amely – függetlenül az adott intézmények hálózati hovatartozásától – garantálja a szisztematikus működést.
- A könyvtárak számára olyan finanszírozási rendszer kifejlesztése, amely „több lábbon állóvá” teszi a költségek fedezésére szükséges keretek előteremtését.
- Az internet további fejlesztése és terjesztése.
- Új együttműködési formák kimunkálása és a gyakorlatba való átültetése.
- A könyvtári munka emberi tényezőinek rendezésével, pontosabban szólva: rendbetételével kapcsolatos tennivalók.
- Annak elérése, hogy a könyvtári-információs közreműködés nagyobb szerepet kapjon az információs kor gyerekeinek és fiataljainak információhasználatra történő felkészítésében.
- A fizikailag hátrányos helyzetben lévők tájékoztató akadályainak elhárítása, könyvtárhasználatuk lehetővé tétele.
- A könyvtári állományok mennyiségének növelése, minőségének javítása hazai és külföldi kiadványokkal (beleértve az adatbázisokhoz való hozzáférést is).
- A megelőző stratégiai cél elérése érdekében a kiadói és terjesztői szektorral való hatékony együttműködés kiépítése.
- A teljesen szabad hozzáférés és a megőrzés-konzerválás ellentmondásának feloldása a technika, a számbavétel és értékelés útján.
- Könyvtárépítés és átépítés, amihez rengeteg pénz kellene (pl. a tudományos-műszaki információs központ új épülete 600 millió, a pozsonyi egyetemi könyvtár rekonstrukciója 500 millió, az állami tudományos könyvtárak elhelyezésének korszerűsítése egyenként 100 millió szlovák koronába kerülne, ami ma elképzelhetetlen összeg Szlovákiában.

(Futala Tibor)

A Cseh Köztársaság könyvtári stratégiája 1999 és 2003 között*Könyvtárügy; Távlati terv*

A cseh könyvtárügyben 1997-ben határozták el egy stratégiai fejlesztési terv kimunkálását. Több vizsgálat és felmérés eredményének hasznosításával ez a startégiai dokumentum 1998 végére el is készült. Egyes részeit a művelődéspolitikai és a szabványosítási politika stratégiai dokumentumai máris felhasználták.

Maga a stratégia a nemzeti és nemzetközi könyvtárfejlesztési állásfoglalásokból indul ki, meghatározza az információs társadalom könyvtári feladatait (közreműködés az emberi ismeretek közvetítésében és hozzáférhetővé tételében; az egy életen át tartó művelődés-szakmai továbbképzés támogatása; az államigazgatási és önkormányzati információk hozzáféréseinek biztosítása; vállalkozási információellátás közvetítése főleg a kis- és közepes vállalkozók számára; a nemzeti kulturális örökség megőrzése és védelme).

A dokumentum könyvtári rendszerben „gondolkodik”, ui. csak így látja garantálva, hogy használói kérésre rendelkezésre tudja bocsátani a bármilyen formában és bármilyen hordozón publikált információkat, kikölcsönözni őket, másolatokat szolgáltatni belőlük, továbbá: a használat bekapcsolni a világ információs hálózatába, elektronikus módon szolgáltatni az információkat, tereket biztosítani az információk tanulmányozására, ezen belül a korszerű technika használatára, a társas életre és művelődésre.

Az ismertetett elvi-deklaratív fejezeteket követően összesen 23 célt tűz ki a dokumentum, mégpedig a teljesítéshez szükséges részfeladatok tüzetes kifejtését is elvégezve.

A szóban forgó célok a következők:

- a könyvtári törvény kidolgozása,
- az információk szabad hozzáféréséről szóló törvény végrehajtása,
- a szerzői jogi törvény módosítása, hogy megfeleljen az új körülményeknek (új információhordozók és közlési módok),
- a kötelepéldány szolgáltatásával kapcsolatos törvény hozzáigazítása a könyvtárügy megváltozott szervezetéhez,
- a vámtarifák, adókedvezmények, postai díjszabások rendezése a könyvtári igények figyelembevételével,
- a könyvtárstatisztika rendbetétele, benne új adatelemek szerepeltetése,
- a bérezési problémák kiküszöbölése a vonatkozó jogszabályokból,
- a könyvtárak szervezetének és irányításának hozzáigazítása az állami élet változásaihoz,
- a könyvtárügyi struktúra korszerűsítése,
- a könyvtárak finanszírozásában a „több lábon állás” megvalósítása,
- a könyvtárközi együttműködés érdemi formáinak feltárása,
- a könyvtár- és információtudományi kutatások irányításának megszervezése,
- a szabványosítás újbóli fellendítése,
- a módszertani-tanácsadó rendszer kialakítása,
- az alapvető infrastruktúra (értsd: új technika) beszerzésének szorgalmazása,
- új termékek-szolgáltatások támogatása, ezen belül az integratív megoldások előnyben részesítése,
- a katalógusok retrospektív konverziójának és a közös katalogizálás meghonosításának elősegítése,
- a központi katalógusok adekvát rendszerének kiépítése,
- a könyvtárközi kölcsönzési és másolatküldési szabályok modernizálása,
- az állománygyarapítás körüli akadályok lebontása,

- az állományvédelem és az állományhoz való hozzáférés problémakörének rendezése,
- a könyvtárépítés fellendítésének sürgetése,
- az új feladatok ellátására való felkészítés (továbbképzés).

Valamennyi célnál alapvető követelmény az „eurokonformitás” elérése.

(Futala Tibor)

00/242

KOLASA, Wladyslaw: Kartka z dziejów komputeryzacji bibliotek polskich. (Rola Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich) = Bibliotekarz. 2000. 3. no. 7-11. p. Bibliogr.

A lengyel könyvtárak számítógépesítésének történetéből. (A Lengyel Könyvtárosok Egyesületének szerepe)

Egyesület -könyvtári -nemzeti; Számítógépesítés

Az első számítógépes próbálkozások Lengyelországban a hatvanas évek közepére vezethetők vissza (vö. a Nemzeti Könyvtár ARKA rendszerével, amely szerkesztői, katalógusfejlesztői munkálatokat támogatott). Az új technika és technológia iránti érdeklődés azonban csak kb. egy évtized múlva kezdett általánosabbá válni, mégpedig a külföldi adatbázisoknak az országban való elérése következtében (1974-ben az INSPEC volt az első ilyen adatbázis).

1981-re esik a PC-k lengyelországi megjelenése és terjedése. Ezek hamarosan felváltották azokat a nehézkes számítógépeket (ODRA 1300 és ESZR-típusok), amelyekkel főként az ambíciózusabban fejlesztett információs központok és a keretükben működő nagykönyvtárak (pl. a wroclawi műegyetemi könyvtár) rendelkeztek. A PC-k más könyvtártípusok számára is lehetővé tették a korszerűsödést.

A számítógépesítés térhódítása elől az utolsó akadály 1989-ben hárult el, ui. az állam ekkor szüntette meg minden korlátozást a behozatal terén.

A Lengyel Könyvtárosok Egyesülete is nagyon hamar felismerte a számítógépesítés jelentőségét, s

ennek megfelelően támogatta az ez irányban kibontakozó terveket, illetve megtett lépéseket. A nyolcvanas évek utolsó harmadától fogva mindenekelőtt rendezvényszervezői és továbbképzési akciókkal tűnt ki.

Az első, valóban jelentős rendezvénye egy nemzetközi konferencia volt 1987-ben, ahol is igen figyelemreméltó javaslatok hangzottak el a könyvtári számítógépesítésre vonatkozóan. A közbejött gazdasági és politikai válság azonban „írott malasztá” fokozta le őket.

Az egyesület rendezvényei közül meg kell említeni azt a fontos konferencia-sorozatot is, amelynek egy-egy tagja a tudományos-felsőoktatási, a könyvtárügy egészére vonatkozó, valamint a nyilvános könyvtári számítógépesítés gyakorlati kérdéseivel foglalkozott. (Ezek anyagai publikációként is megjelentek.)

1992-ben alakult meg az egyesület keretében az automatizálási bizottság, amely létrejöttétől kezdve intenzív tevékenységet fejtett ki. Ez egyfelől specializált rendezvények és továbbképzések kezdeményezésében, másfelől „hiánypótló” művek – könyvek, tanulmányok brosrák – íratásában és kiadásában mutatkozik meg. Míg 1970 és 1980 között az országban mindössze 55 számítógépes publikáció jelent meg, 1981 és 1990 között kb. száz, addig a most lezárult évtized első felében 446. Ebből is levonható a következtetés: ma már az országban ez a korszerűsödés visszafordíthatatlan folyamat, bár még korántsem sikerült a fejlett könyvtárügyekhez képest mutatkozó elmaradást teljes mértékben felszámolni.

(Futala Tibor)

00/243

MOSCOSO, Purificación – EXTREMENO, Ana: Country report. Spain = Man. Inf. 7. vol. 2000. 1. no. 42 - 53. p.

Spanyolország: általános helyzetkép a könyvtárügyről

Könyvtárügy; Tájékoztatási politika

A cikk általános képet ad az információkhoz való hozzáférés spanyolországi politikájáról és jogi kereteiről, a könyvtári rendszer felépítéséről, a legfontosabb katalógusokról és hálózatokról. Tájékoztat az elektronikus információk piacáról és használatáról is. A közölt adatok megfelelnek a legújabb statisztikai felméréseknek.

(Autoref.)

00/244

KAR, Debal C. – BHATTACHARYA, Partha: Indian information systems in science and technology: status and trends = Libr. Rev. 49. vol. 2000. 1. no. 25-33. p. Bibliogr.

Res. francia és német nyelven

Indiai tudományos-műszaki tájékoztatási rendszerek: helyzetkép és irányelvek

Tájékoztatási rendszer -természettudományi; Tájékoztatási rendszer -műszaki

A cikk felvázolja a tudományos és műszaki tájékoztatás politikai kereteit, és ismerteti az indiai Országos Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Rendszer (National Information System in Science and Technology, NISSAT) és a hozzá tartozó ágazati információs központok tevékenységét. Egyéb szakterületi dokumentációs és információs központokat is bemutat, és röviden érinti az információs technológiák indiai alkalmazását is.

(Autoref.)

00/245

SALEM, Shawky: The drive towards a national information infrastructure in Egypt: a [sic!] overview = J. Inf. Sci. 26. vol. 2000. 1. no. 71-71. p. Bibliogr. 8 tétel.

Az országos információs infrastruktúra létrehozásának mozgatóerői Egyiptomban

Információtechnológia; Nemzeti tájékoztatási rendszer; Statisztika [forma]

Alap-adatok Egyiptomról: 60,7 millió lakos, 640 USD/fő GNP, 15% munkanélküliség, 5 telefon fővonal 100 főre, 200 000 PC, 214 internet-szolgáltató. A nagyarányú információtechnológiai fejlődés 1992-ben kezdődött, s fő résztvevői voltak a RITSEC (regionális információtechnológiai és szoftver-tervező központ), az ENSTINET (nemzeti tudományos és műszaki információs hálózat) és az EUNET (egyiptomi egyetemi hálózat).

A RITSEC elsősorban hálózati szoftver-fejlesztésekkel és számítástechnikai, információtechnológiai oktatással, az ENSTINET és az EUNET egy 1980 óta működő dokumentumellátó rendszerrel, teljes internet-szolgáltatással, WWW-szerverekkel, gopherrel, bérelt vonalon a franciaországi Montpelierrel való közvetlen internet-kapcsolattal járultak hozzá az egyiptomi információtechnológiai infrastruktúrához.

1995 közepén az országban 214 regisztrált internet-host működött (ami az előző évhez képest 311%-os növekedés). Az elmúlt évtized során erős állami és egyetemi támogatással ért el jelentős színvonalat az egyiptomi információtechnológia.

Könyvtári helyzetkép: Most ért véget a nemzeti könyvtár egyéves intenzív fejlesztése, négy új, jelentős közkönyvtár létesült, fejlett információtechnológiával is ellátva, 18 egyetemi központi és további 320 felsőoktatási könyvtár, kb. 3500 szakkönyvtár, 22 ezer iskolai könyvtár működik. A nemzeti könyvtár és az alexandriai multimédiás és könyvtári központ együttműködésével készül a köteleispéldány-anyag CD-ROM adatbázisa (mint nemzeti

bibliográfia). A kairói nagy közkönyvtár néhány adata: 1995-1998 között a könyvek és periodikumok száma kb. megkétszereződött, az angol könyvek száma 15 ezerről 342 ezerre, a CD-k száma nulláról 235-re emelkedett.

Egyiptom az információtechnológia kora felé tart, de haladása nem elég gyors, s ehhez főként szakképzett munkaerő szükségeltetik, ami nélkül semmiféle terv, program vagy politika nem valósítható meg. Még mindig az emberi tényező a jövőbeni fejlesztés legnehezebb kérdése.

(Mohor Jenő)

00/246

ELHAJJI, Mohamed: Novas estratégias organizacionais no cenário global = Cienc. Inf. Bra. 28. vol. 1999. 2. no. 111-114. p. Bibliogr. 13 tétel.

Res. angol nyelven

Brazília válasza a globalizációs folyamatra: új szervezeti stratégiák

Információs társadalom; Tájékoztatási politika

A globalizáció folyamata és a kommunikációs eszközök konvergenciája jelentős gazdasági, politikai és társadalom-szerkezeti változásokat eredményez. A globalizáció és a társadalom informatizálódása visszafordíthatatlan világjelenségnek tűnik és azzal a veszéllyel jár a „perifériális országokra” nézve, hogy a globális „egyenkultúrában”, a korszerű kommunikációs és információs technológia által közvetített és hozzáférhetővé tett világméretű információtengerben feloldódva beolvadnak a fejlett országok által „összekevert masszába”. A legtöbb fejlődő országban azonban élénk az a szocio-kulturális akarat, amely ezekkel az irányzatokkal szemben – vagy ezek mellett – meg akarja őrizni történetileg kialakult sajátosságait. Ez a szembenállás azonban nem jelentheti a technológiai vívmányok el nem fogadását. Brazília célszerű stratégiája az lehet, hogy a globalizáció dinamizmusát és a technológia lehetőségeit felhasználva, saját (emberi, kultu-

rális, anyagi, természeti) erőire támaszkodva ne csak elfogadó, hanem gazdagító szerepet szerezzen, és értékes, nem pedig alárendelt helyet foglaljon el az integrációban.

(Autoref. alapján)

00/247

SENERA, Nelson de Castro: Informação estatística: política, regulação, coordenação = Cienc. Inf. Bra. 28. vol. 1999. 2. no. 124-135. p. Bibliogr. 31 tétel.

Res. angol nyelven

Brazília: statisztikai tájékoztatás: politika, szabályozás, koordináció

Tájékoztatás -statisztikai; Tájékoztatási politika

A statisztikai információk iránti igény és a statisztikai információellátás nem alakul(hat) az információpiac szabad történései nyomán, s nem befolyásolhatja a gazdaság spontán koordinációja sem. Mivel abszolút szükséges és közcélokat szolgáló tájékoztatási-tájékoztatósi folyamatról van szó, saját, megfelelően intézményesített, hivatalos (kormányzati szintű) koordinációra van szükség. Ez a koordináció az egész tájékoztatási politika elvein alapuljon, és legyen része az összes társadalmi és a kognitív folyamat szabályozásának. A statisztikai információ rendszere hat pilléren álljon, ezek:

- az igény szempontjából az *utilitás* és a *pertinencia*, azaz az információk hasznossága és célszerűsége, kombinálhatósága, összehasonlíthatósága, illetve megfelelő, releváns és átfogó volta;
- a kínálat szempontjából a *validitás* és a *vizibilitás*, azaz az információk érvényessége, pontossága, adekvát volta, illetve láthatósága, hozzáférhetősége és befogadhatósága;

- a *koordináció* (amennyiben a kereslet és a kínálat közti összhang megteremtését tekintjük annak) szempontjából a *kontinuitás* és az *integritás*, azaz a folytonosság, rendszeresség és állandóság, illetve a teljesség, hitelesség és legitimitás.

(Autoref. alapján)

00/248

VIEIRA, Anna da Soledade: Monitoracao da competitividade científica e tecnologica dos estados brasileiros. Um instrumento de macropolitica de informacao = *Cient. Inf. Bra.* 28. vol. 1999. 2. no. 174-189. p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

A brazil államok tudományos és műszaki versenyképességének figyelése. Egy információ-makropolitikai eszköz

Információpiac; Tájékoztatási politika

A globalizáció és a technológiai változások kihívásaira adott egyik válaszként a fejlett országok a másokkal szembeni versenyképességük magasabb szintre emelésének módjait keresik. A versenyképesség vizsgálatának egyik eszköze szervezeti környezetének figyelése, intelligens rendszerek segítségével. A brazil Sistema Estadual de Informacao em Ciencia e Tecnologia (Seict) adatai alapján számos, az egyes államok versenyképességét mutató indikátor dolgozható ki, illetve értékelhető. Az elvégzett összehasonlító tanulmány kimutatta, hogy a javasolt indikátorok jól hasznosíthatók a döntéshozási folyamatban, egy átfogó intelligens rendszer részeként. Megmutatta az információs rendszer lehetőségeit és potenciálját a tudás-menedzsmentben, ami az információs társadalom felé vezető átalakulás egyik fontos eleme minden országban.

(Autoref. alapján)

Lásd még 298

Központi szolgáltatások

Lásd 275

Együttműködés

00/249

PLACE, Emma: International collaboration on Internet subject gateways = *IFLA J.* 26. vol. 2000. 1. no. 52-56. p. Bibliogr. 22 tétel.

Res. francia, német és spanyol nyelven

Nemzetközi együttműködés tárgyköri kapuk létrehozására az Interneten

Fejlesztési terv; Számítógép-hálózat; Tárgyi feltárás

Sok európai könyvtár foglalkozik szakterületi gyűjtemények kialakításával az interneten, amelyekkel jó minőségű információforrásokat kívánnak a használók rendelkezésére bocsátani. A SOSIG (Social Science Information Gateway) már több éve működik az interneten. Ez a szolgáltatás az Altavista típusú keresőrendszerek és a Yahoo típusú forrásgyűjtemények alternatíváját kínálja. Az ún. tárgyköri kapuk az interneten a nemzetközi könyvtáros társadalom szakismereteire, gyakorlatára és szabványaira alapszanak, ezeket az interneten található forrásokra alkalmazva. A szerző szerint a könyvtárosoknak fontos szerepe van az internetes forráskalauzok kiépítésében, amihez a szóban lévő kapuk eszközül szolgálhatnak. A cikk ismerteti az európai kezdeményezéseket, továbbá bemutatja a DESIRE programban kifejlesztett eszközöket és technológiákat új kapuk kiépítésére. Megemlíti az Imesh nevű hálózati csoportosulás törekvéseit a tárgyköri kapukra irányuló nemzetközi együttműködésre és szabványok kifejlesztésére.

(Autoref.)

00/250

ULLRICH, Gabriela – BERTZ, Ursula: MOE-Projekt erfolgreich beendet – die Zusammenarbeit der Partnerbibliotheken wird fortgesetzt = Bibliotheksdienst. 34. Jg. 2000. 2. no. 216-228. p.

Sikeresen befejeződött a MOE-projekt – a partnerkönyvtárak együttműködése folytatódik

Lásd még 00/251

Dokumentumszolgáltatás; Együttműködés -nemzetközi; Információtechnológia; Könyvtárközi kölcsönzés; Tudományos és szakkönyvtárak

„Kooperáció a német tudományos könyvtárak és Kelet-Közép-Európa valamint az egykori Szovjetunió utódállamainak tudományos könyvtárai között” elnevezéssel együttműködési program zajlott le az NSZK Oktatási és Kutatási Minisztériumának anyagi támogatásával, a Német Könyvtári Intézet szervezésében. A program 1996. okt. 31-től 1999. dec. 31-ig tartott, és összesen 2,4 millió DM-et fordítottak rá.

A programban 15 német könyvtár vett részt, a berlini és a müncheni állami könyvtárak, a lübecki városi könyvtár, valamint az egyes tartományok egyetemi könyvtárai. A külföldi partnerkönyvtárak száma 24 volt (némelyik német könyvtár több partnerkönyvtári kapcsolatot is fenntartott). A közép-kelet-európai országok közül a projekt a következőkre terjedt ki: Bosznia-Hercegovina (Nemzeti Könyvtár, Sarajevó), Bulgária (Egyetemi Könyvtár, Szófia), Horvátország (Ruder Boskovic Intézet könyvtára, Zágráb), Lengyelország három egyetemi könyvtára, Románia (Egyetemi Könyvtár, Bukarest) és Szlovákia (Egyetemi Könyvtár Pozsony ill. Kassa). Oroszország öt könyvtárral szerepelt (Tudományos és Műszaki Könyvtár, Moszkva és négy akadémiai könyvtár), a Szovjetunió utódállamai pedig 10 könyvtárral vettek részt a projektben, Lettországtól Üzbegisztánig.

Folyóiratprogram. A partnerkönyvtárak megadott anyagi keretek között választhattak német kiadású

szakfolyóiratok közül, s a kiválasztott címeket Németországban három évre előfizették számukra. Összesen 600 folyóirat került ilyen módon a résztvevő könyvtárakhoz, s ez 140 német kiadót érintett. (A minisztérium és a Német Könyvkereskedők Egyesületének megállapodása alapján a kiadók ár-csökkentéssel járultak hozzá az akcióhoz.) A könyvtárak elsősorban természettudományi folyóiratokat igényeltek, ezt követték a jogtudományi és a műszaki lapok.

Könyvtárközi kölcsönzés. A projektben részt vevő német könyvtárak jelentős kedvezményeket ajánlottak fel (ingyenes igénybevétel). Többletkiadásait a projekt költségvetése kompenzálta. Ennek ellenére eleinte csekély volt az érdeklődés, mivel az érintett külföldi könyvtárak nem rendelkeztek sem az ehhez szükséges ismeretekkel, sem megfelelő technikai berendezésekkel. E két akadály elhárítása után az ellátásnak két formája alakult ki: a német könyvtárak egy része saját állományából is ki tudta elégíteni az igényeket (München, Hannover), más részük klíringállomásként működve továbbította a kéréseket (magára vállalva a továbbítás költségeit).

Végül is a partnerkönyvtárak többsége örömmel fogadta a dokumentumokhoz való hozzáférésnek ezt a széleskörű lehetőségét, mindenekelőtt az orosz akadémiai könyvtárakban volt a kutatók információigénye igen magas. Ezzel szemben az üzbejisztáni Taskentből három év alatt egyetlen kérés sem érkezett, és néhány más könyvtár is érdektelen maradt.

A projekt befejeztével a felkeltett igények további kielégítése okoz gondot. Bréma és Konstanz könyvtárai – korlátozott keretek között – továbbra is biztosítják az állományukhoz való ingyenes hozzáférést. Hannover csere alapon kívánja folytatni könyvtárközi szolgáltatásait, Jereván a Soros Alapítvány segítségével jut 2000-ben számítógépes úton dokumentumokhoz.

Szakmai utak és információcserék. A projektben részt vevő szakemberek szűkebb köre számára

évente lehetőség nyílt a kölcsönös látogatásra. A stuttgarti Egyetemi Könyvtár ezt a keretet kibővítette, és építésmérnöki segítséget nyújtott a a háborúban szétlőtt szarajevói Nemzeti Könyvtár számára. *A technikai infrastruktúra javítása.* 18 partnerkönyvtár a projekt kezdetekor lehetőséget kapott a szükséges géppark (számítógép, nyomtató, esetenként fax, másológép, szkennerek) ingyenes beszerzésére. A vám- és transzportköltség elkerülése valamint a folyamatos szerviz megoldása érdekében a partnerek a gépeket saját országukban szerezhetették be.

Eredmények és perspektívák. A közép-kelet-európai országok a kezdeményezést örömmel fogadták és abban mindvégig aktívan vettek részt. Az Európán kívüli országok közül Üzbegisztánnal nem jött létre eredményes kapcsolat, ezzel szemben Örményországgal és mindkét grúzai könyvtárral sikeres volt az együttműködés. A projekt tanulsága, hogy a közép- és kelet-európai országokat differenciáltabban kell szemlélni, és a segítséget saját konkrét viszonyaikhoz kell igazítani. Lengyelországgal és a balti államokkal a fejlett együttműködés közös folyóiratadatbank szerkesztésével folytatható, ezzel szemben Oroszországban vagy Ukrajnában a könyvtárak anyagi helyzete változatlanul kritikus, ott nem csak a nélkülözhetetlen technikai fejlesztés okoz gondot, hanem a telefon- és a postadíjak, sőt a könyvtárosi munkabérek kifizetése is. A projektben részt vevő könyvtárak munkatársai között több helyen szolidáris viszony alakult ki: a brémaiak és a regensburgiak saját szűkös költségvetésük ellenére továbbra is támogatni fogják partnerkönyvtáraikat, a konstanzi kollégák pedig pénzt gyűjtöttek karácsony előtt a súlyos anyagi gondokkal küzdő bolgár kollégák támogatására.

(Katsányi Sándor)

00/251

GONSCHIOR, Hannelore: Kooperation der Bayerischen Staatsbibliothek mit drei russischen Partnerbibliotheken. Das MOE-Projekt 1997-1999: Ergebnisse, Erfahrungen und Perspektiven = Bibliotheksdienst. 34. Jg. 2000. 1. no. 23-29. p.

A Bajor Állami Könyvtár együttműködése három orosz partnerkönyvtárral. Az 1997 és 1999 között lezajlott MOE-projekt eredményei, tapasztalatai és jövője

Lásd még: 00/250.

Akadémiai könyvtár; Együttműködés -nemzetközi; Nemzeti könyvtár; Regionális könyvtár

A német könyvtárügyben „Kooperáció a német tudományos könyvtárak és Közép-Kelet-Európa valamint az egykori Szovjetunió utódállamainak tudományos könyvtárai között” elnevezéssel 1996-99 között nagyarányú együttműködési és támogatási programot hajtottak végre (lásd: 00/250). Ennek keretében a müncheni Bajor Állami Könyvtárnak három partnerkönyvtára volt: Moszkvában az Orosz Tudományos Akadémia Természettudományi Könyvtára, Novoszibirszkben az Akadémia szibériai tagozatának Tudományos-Műszaki Könyvtára és Szentpétervárott az Orosz Tudományos Akadémia Könyvtára.

A könyvtárak között már korábban is fennálló személyes kapcsolatok 1997. áprilisától az országos program keretében három fő együttműködési és segítségnyújtási területre terjedtek ki:

1. *Folyóiratok előfizetésének finanszírozása.* A három orosz könyvtárt felkérték azoknak a német kiadású folyóiratoknak az összeírására, melyeket olvasótáboruk használna, de anyagi okokból nincs lehetőségük előfizetésükre. Az érintettek javaslatai alapján a moszkvai könyvtár részére 10 szakfolyóiratot fizettek elő három évre, évi 40 ezer DM összegben, Novoszibirszknek 16 természettudományos folyóiratot ugyancsak 40 ezer DM-ért, Szentpétervárnak 14 folyóiratot a könyvtár profiljának

megfelelően az Antiken Welt-től a Zentralblatt für Minerologie-ig évi 30 ezer DM-ért.

2. *A technikai infrastruktúra kiépítése és a könyvtárközi kölcsönzés megalapozása.* Már a program legelőjén kiderült, hogy az orosz kollégák részben az eszközök, részben a tapasztalatok hiánya miatt nem tudják használni a müncheni könyvtár számítógépen keresztül hozzáférhető folyóiratállományát, ezért induláskor, 1997 októberében háromnapos szemináriumot szerveztek az orosz könyvtárak egy-egy számítógépes ill. a folyóiratokkal foglalkozó könyvtárosa részére. Ennek keretében a meghívottak megismerték és gyakorlatban elsajátították a számítógépes dokumentumkeresést, -rendelést és -közzvetítést. Ezenkívül anyagi lehetőséget biztosítottak mindhárom könyvtár számára számítógépek, nyomtatók, másolók, telefaxok és szkennerek vásárlására.

A müncheni könyvtár felajánlotta állományának ingyenes igénybevitelét könyvtárközi kérések formájában. Az első évben a három orosz könyvtár a technikai problémák miatt csak 489 művet kért, 1998-ban viszont már 2094-et, 1999-ben 2848-at. A müncheni könyvtár a kérések 99%-át teljesíteni tudta.

A kért dokumentumok eljuttatása a hagyományos postai úton sokáig tartott, olykor hat hétig, magas költségekkel járt és mindemellett bizonytalan is volt, ezzel szemben az elektronikus út gyorsabb, biztonságosabb és olcsóbb is. Az internet útján való hozzáférést azonban mindmáig akadályozzák az orosz kollégák gyatra vételi lehetőségei. 1999-ben 208 megrendelés teljesült az internet útján. A rossz gazdasági viszonyok azonban várhatóan rá fogják kényszeríteni a könyvtárakat az elektronikus út használatára.

3. *Kölcsönös látogatások és szakmai információcserre.* A már említett 1997. októberi szeminárium után az együttműködésért felelős kollégák állandó személyes szakmai kapcsolatban maradtak egymással. 1999 októberében ismét szemináriumot szer-

veztek a számítógéppel olvasható folyóiratok témakörében. A folyóiratbeszerzés anyagi nehézségeiből kiindulva a müncheni könyvtár gyakorlati példáján keresztül mutatták be a megoldás útjait: a költségvetési átcsoportosításokat, a gyarapítás koordinálását, a használói igényfelméréseket. Bemutatták az ELEKTRA-t, a folyóiratokhoz való számítógépes hozzájutás módját, valamint a regensburgi Egyetemi Könyvtár és a müncheni Műszaki Egyetem közös szolgáltatását, az Elektronikus Folyóiratkönyvtárat, melynek 5100 folyóirata közül 1100 az orosz használók részére is díjmentesen hozzáférhető.

Az együttműködés országos keretek között folyó, intenzív szakasza 1999-ben véget ért. A Bajor Állami Könyvtárnak azonban, mely 750 ezer kötetes kelet-európa részleggel rendelkezik, érdeke a további intenzív kapcsolat fenntartása. Ennek érdekében a könyvtárközi kölcsönzés terén továbbra is kedvezményeket kívánnak biztosítani. 2000-ig szponzori támogatás révén továbbra is fenntartják a jelenlegi ingyenes szolgáltatásokat. Szakmai kapcsolatokra és együttműködésre elsősorban Szentpétervárral van lehetőség egy újabb országos program keretében. Szentpétervár könyvtára ui. igen nagy régi német nyelvű irodalommal rendelkezik, melynek feltárása „A 17. századi nyomtatványok jegyzékbe foglalása a német nyelvterületről” elnevezésű programba illeszthető.

Bár a nyújtott előnyökért a ma is gazdasági krízisben levő orosz könyvtáraktól a közeljövőben csak csekély ellenszolgáltatás várható, az orosz viszonyok beható megismerése a német fél számára így is nyereséget jelent.

(Katsányi Sándor)

Lásd még 272, 280, 298

Jogi szabályozás

00/252

RÖSNER, Helmut: Harmonisierung des europäischen Urheberrechts. Eine Zwischenbilanz = Bibliotheksdienst. 34. Jg. 2000. 2. no. 279-288. p.

Az európai szerzői jog összehangolása

Együttműködés -nemzetközi; Sokszorosítás; Szerzői jog

A számítógépi szoftverről, a kölcsönzési jogról és az adatbázisok védelméről szóló európai közösségi jogszabályok (sorrendben: 1993, 1995 és 1996) előrelépést jelentettek az EU szerzői jogi szabályozásának harmonizálása területén. Hatalmas kihívást jelent a jogszabályalkotók számára a digitális információterjesztéssel kapcsolatos szerzői, kiadói, közvetítői és használói szempontok érvényesítése, ami a könyvtárak mint közvetítők és a könyvtárhasználók érdekeit is komolyan befolyásolja. Az erről szóló jogszabály első tervezete 1995-ből származik. Ez a tervezet élénk lobby-tevékenységre sarkallta az EBLIDA-t és az országos könyvtáros-egyesületeket. 1999 februárjában került a jogszabály első változata az Európai Parlament plenáris ülése elé, amely változtatás nélkül jóváhagyta azt. 1999 májusában készült el a módosított javaslat. Az újonnan választott Európai Parlament számára 1999 végére állították össze a jogszabály második változatát, amely nagy vitát váltott ki. A Minisztertanács szerzői jogi munkacsoportjának egyeztető javaslataival 2000 júniusára tervezik a jogszabály másodszori beterjesztését, elfogadása 2000 végén várható.

A javaslat szerkezete és kulcs-cikkelyei a következők:

1. a szabályozás tárgya a szerzői és kapcsolódó jog az európai uniós belső piacon, az információs társadalomban,
2. a sokszorosítási jog kizárólag a szerzőket, az előadó művészeket és a közreadókat illeti meg,

3. a nyilvánosságra hozatal joga a szerzőket és a közreadókat illeti meg,
4. a terjesztés joga kizárólag a szerzőket illeti meg,
5. (a könyvtárak számára létfontosságú) kivételek a 2., 3. és 4. ponthoz,
6. a technikai védőintézkedések megkerülésének elhárítása,
7. a jogkezelési tájékoztatás módszerei.

A Német Könyvtári Intézet illetékes bizottsága és a BDB, a könyvtáros-egyesületek szövetsége szerint a tervezett rendelkezésekben három alapvető probléma rejlik:

1. a tagállamok a megnevezett kivételeken kívül nem állapíthatnak meg további – „nemzeti” – kivételeket, nem érvényesíthetik a már érvényben lévőket,
2. az előállítók technikai védőintézkedései miatt egyébként már engedélyezett kivételek hatályon kívül helyezhetők,
3. a jogtulajdonosok méltányos kompenzálásra jogosultak ugyan, de ezek jellege és érvényesítése még nem tisztázott.

Sok vitatott kérdés van továbbá a sokszorosítás joga, a magáncélra való sokszorosítás, a nyilvános előadás és a térítések kérdéskörében. A licenyszerződéseknél a szerződő felek egyenlőtlen súlya (egyes könyvtárak vagy kis konzorciumok, szemben a digitális piac globális szereplőivel) vet fel problémákat. Az EBLIDA szerződésmintákkal igyekszik ezeken segíteni.

2001 folyamán történik majd meg az európai jogi előírások érvényesítése az egyes országok szerzői jogi törvényhozásában, akkorra várhatók az igazán éles összetűzések, erre a könyvtáros-szervezeteknek fel kell készülniük.

(Hegyközi Ilona)

00/253

PAJUELO MACÍAS, Antonio: La protección jurídica de los autores de las bases de datos en el derecho comunitario y en el español = Rev. Esp. Doc. Cient. 22. vol. 1999. 4. no. 456-471. p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Az adatbázisok szerzői jogi védelme az európai közösségi és a spanyol jogban

Adatbázis; Szerzői jog

Egy létrehozott adatbázisnak három lényegi elemét különböztethetjük meg, a tartalmát (azaz a művet, adatokat stb.), annak kiválasztását, összeállítását, hozzáférhetővé tételét (illetve ezek módszereit, eszközeit), és az adatbázis létrehozását („gyártását”, vagy „termelését”). Ennek megfelelően külön kell választani a tartalom alkotóinak (a statisztika készítőinek, a folyóiratcikk szerzőinek) jogait, az összeállító (válogató, rendelkezésre bocsátó, az adatbázis szerkezetét kialakító) jogait és az előállító jogait.

Az összeállító (tehát az adatbázis, és nem az abban található darabok szerzőjének) jogait csak akkor illeti védelem, ha a válogatás, az összeállítás és a rendelkezésre bocsátás eredeti, önálló intellektuális „alkotás”. (Így pl. az amerikai jog megtagadja egy szaknévsor vagy egy bírósági döntésgyűjtemény összeállításának, a német a CD-ROM-on kiadott jogszabály-gyűjtemények vagy bibliográfiai adatbázisok összeállításának szerzői jogi védelmét, ezzel szemben a francia elismeri a kollektív szerződések elektronikus adatbázisának tematikus prezentációját a szerző kreatív teljesítményeként.) Sem az 1998-as spanyol törvény, sem az 1996-os EU-direktíva nem szabályozza (s így nem teszi védhetővé) a szerző erkölcsi jogait (azaz szerzőségének elismerését, az összeállítás integritását, vagy a terjesztése feletti rendelkezést), viszont szabályozzák az adatbázis szerzőjének anyagi jogait (azaz az adatbázis másolása, nyilvánosságra hozatala, terjesztése vagy hozzáférhetővé tétele, eladása stb. hasznából való

részesedését), méghozzá az adatbázis bármilyen formájára vonatkozóan. A jog egyaránt védi a szerző és az előállító anyagi jogait, bizonyos kivételekkel: ilyenek pl. az adatbázis saját (magán)célra való másolása, az oktatási célra és a példakénti, illetve a közbiztonsági okból, vagy jogi, igazgatási eljárás következtében való felhasználás.

(Mohor Jenő)

00/254

BILÍNSKI, Lucjan: Udział bibliotek w realizacji postanowien ustawy o jezyku polskim = Poradnik Bibl. 2000. 1. no. 3-5. p.

Könyvtárak részvétele a lengyel nyelvtörvény végrehajtásában

Jogszabály -más területről

Noha sok képviselő ellenezte, a lengyel parlament 1999. okt. 7-én mégis elfogadta a lengyel nyelvtörvényt, mely azóta – 2000 márciusában – hatályba is lépett.

Referált szerzőnk cikkében túlnyomórészt magát a törvényt ismerteti, nyilvánvalóan azért, hogy ezekből az ismeretekből minden könyvtár önmaga is felismerje a rá vonatkozó tennivalókat. Ennek kapcsán a következőket hozza olvasói tudomására:

A lengyel nyelv azért kívánja meg a törvény védelmét, mert „alapvető eleme a nemzeti azonosságtudatnak és a nemzeti kultúra közkinccse”, a lengyel nyelv elleni fellépés a hódítók és a megszállók gyakorlatában az „elnemzetlenítés eszköze volt”, a globalizálás folyamatában szükségszerű, hogy a „nemzeti azonosságtudat védelemben részesüljön”, továbbá: a közös, kulturálisan sokszínű Európa felépítése is „csak a lengyel nyelv védelme révén érhető el”. Ez a nyelvvédelem az ország valamennyi intézményének és állampolgárának kötelezettsége.

A törvény értelmében a lengyel nyelv mindenekelőtt hivatalos nyelv, használata minden állami és önkormányzati szerv munkájában kötelező. A köz-

élet nyelve ugyancsak a lengyel, részletesebben a polgári, kereskedelmi tranzakciók, az oktatási tevékenységek nyelve. Idegen nyelvű szöveget e szférákban csak kiegészítőleg szabad használni. A behozatal termékeit ugyancsak el kell látni lengyel nyelvű tartalmi és használati utasításokkal, az e téren vétkeseket 100 ezer zloty erejéig meg lehet büntetni.

Vannak ésszerű kivételek is (a tudományban, az idegen nyelvi szakokon és középiskolákban nincs semmiféle nyelvhasználati korlátozás, nem kell lengyel ortográfiára átírni az idegen nyelvű neveket, könyv- és folyóiratcímeket).

A nyelvvédelem céljai között a nyelv szabályos használatára való nevelés, a vulgarizálódás meggátolása és a regionalizmusok-nyelvjárások fennmaradási esélyeinek javítása szerepel. (Itt említi a törvény a kasubok, a góralok és a sziléziai nyelvet.)

A törvény, gondolva a nyelvvédelemmel kapcsolatban várhatóan fellépő problémák sokaságára, Lengyel Nyelvtanácsot létesít véleményező, tanácsadó, az ortográfiát és a központozást szabályozó feladatkörrel.

Könyvtár az ország minden településén található, így a nyelvvédelemmel is törődni köteles intézmények között kiemelkedő szerepe van. Feltételezhető, hogy a nagyobb könyvtárakban a könyvtárosok meghatározó része mintegy nyelvvédelmi szakemberré fogja fejleszteni magát. A könyvtáraktól és olvasóiktól az is elvárható, hogy a sajtó, a könyvkiadás termékei, a rádió és tv adásai „kritikus fogyasztásával” aktívan kapcsolódnak be a lengyel nyelv minőségéért indított küzdelembe.

(Futala Tibor)

00/255

ZEMÁNKOVÁ, Ladislava: Zákon č. 106/1999. Sb. , o svobodném přístupu k informacím = Čtenář. 52. roč. 2000. 1. no. 2-4. p.

Cseh Köztársaság: az információkhoz szabad hozzáférést biztosító 106/1999. Sb. sz. törvény

Jogszabály -könyvtárügyi

A Cseh Köztársaság parlamentje által hozott 106/1999. Sb. sz. törvény az állami hivatalokban és az önkormányzatoknál keletkező információkhoz való szabad hozzáférésről intézkedik. E törvény 2000. január elsején lépett hatályba.

Ez a hatályosság a szóban forgó információk feletti tág körére rendeli el a szabad hozzáférés biztosítását. (Valójában csak a személyi, vagyoni és üzleti információk maradnak ki ebből a körből.)

A nyilvános hozzáférésre rendelt információkat a törvény a következőképpen határozza meg. Ide sorolandó valamennyi olyan információ, „amelyet ismételtelen elő lehet keresni és beszerezni, minthogy korábban nyomtatásban vagy az adott információ rögzítésére és megőrzésére alkalmas egyéb hordozón már megjelent, s mint ilyen szerepelt a hirdetőtáblán, illetve – a távhozzáférés lehetőségének biztosítása mellett – a nyilvános könyvtárakban van elhelyezve.”

A törvény másfelől a tájékozódás kötelezettségét is előírja a szóban forgó hivataloknak és önkormányzatoknak. Akár a tájékoztató, akár a tájékoztatási kötelezettség felől nézzük a dolgot, a nyilvános könyvtárak közéleti szerepe igencsak felértékelődik. Mondhatni: a törvény végrehajtása következtében a könyvtár a nyitott társadalom, a civil élet kibontakoztatásának egyik fő letéteményesévé válik.

A referált cikk írója tudja: az iménti kiteljesedés nem fog máról holnapra kialakulni, ui. ennek személyi, anyagi, felszerelésbeli feltételei vannak. Ezeket meg kell teremteni. Szerzőnk úgy véli, hogy „az volna az optimális, ha a könyvtárban az információk, illetve az őket hordozó dokumentumok papí-

ron és elektronikus formában egyaránt rendelkezésre állnának. Ebben a helyzetben ui. másolásuk vagy az internetről való levételük egyaránt megvalósítható. (Egyébként a törvény által előírt tájékoztató formái és eszközei között is szerepel az internet.)

(Futala Tibor)

Könyvtárosi hivatás

00/256

LINE, Maurice B.: The loneliness of the long-distance information ranger = Man. Inf. 7. vol. 2000. 2. no. 58-59. p.

A távolsági információkereső magányossága

Hatékonyság; Késszámítógép; Számítógép-hálózat; Tájékoztatói vállalkozás

Az egyre korszerűbb számítógépek fantasztikusan sok időt és erőfeszítést takarítanak meg használóiknak. Mielőtt azonban kijelenthetnénk, itt van már a kánaán, rá kell mutatnunk: van velük még néhány bibi.

Például a költségek. A gyors fejlődés következtében egy gép kb. három év alatt elavul. Line úr két évvel ezelőtt vásárolt 16 MB-os gépét például kénytelen volt egy korszerűbbre cserélni, mivel a „régiből” nem tudta kezelni azt a remek CD-t, melyet születésnapjára kapott. Megpróbálta ugyan felbővíteni a számítógépet 32 Mb-osra, de ettől a készülék teljesen megbolondult. Ráadásul még a 32 Mb sem volt elegendő az új CD kezeléséhez.

Ekkor következtek a további bonyodalmak. Az első gép vásárlásakor felmerülő gondokat elkerülendő, az újat már nem levélben rendelte meg, hanem egy nagy számítógép boltban szerezte be. A postán érkező géppel ugyanis számos baj történt. Vissza lehetett volna ugyan küldeni, ha meg lettek volna még a terjedelmes dobozok. Ezek híján telefonon próbált inkább segítséget kérni. Előbb majd egy

órán keresztül hallgathatta Vivaldi egyik művét, közben egy rendszeresen jelentkező hang biztosította őt, hogy hívását rögtön fogadják. Mikor ez is bekövetkezett végre, egy szakértő pergő szakkifejezés-áradatot zúdított rá, melynek végén csöpöpet sem érezte magát okosabbnak. (A tetemes telefon-számla viszont növelte a költségeket.)

Megvolt tehát az új szerkentyű, most már csak üzembe kellett helyezni. Sajnos sem a kézikönyv, sem a Help program nem nyújtott ehhez megfelelő segítséget, el kellett hát menni szakkönyvet venni. Újabb kiadás.

A számítógéphasználat költségei Line úr hozzávetőleges számításai szerint kb. évi 1850 fontot tesznek ki. Ebben benne foglalatik a gép vételára, kiegészítő berendezések (nyomtató, szkennerek), javítási költségek, az internet-előfizetési díj, az adatbázisokhoz való hozzáférés díja, és a nyomtató költségei. Mindebből persze lejön a számítógéphasználat révén megspórolt telefon- és postaköltség. A maradék azért még mindig elég szép összeg. Márpedig egy intézményi háttér nélkül dolgozó információhasználó nemigen úszhatja meg ezeket a kiadásokat.

A költségeken kívül persze más baj is sújthatja. Ha például lerobban a gépe, vagy valami új dologba vág (például digitalizált, vagy szkennelt szöveget akar szövegszerkesztővel kezelni) nem áll rendelkezésére egy gyakorlott szakember, aki pillanatok alatt eligazíthatná. Órákig is próbálkozhat, míg a megoldáshoz jut. Legrosszabb esetben pedig napokig kell várnia a meghibásodott alkatrész cseréjére. Line úr tartalékol egy hétéves laptopot, és egy kiöregedett nyomtatót, mely ilyen esetekben menti őt a kényszerű tétlenségétől.

Na és persze gond lehet az adatok és programok mentésével is. A fájlokat általában könnyű floppy-ról visszatölteni, de a programok többsége nem fér rá egy lemezre. És az e-mail fájlokat sem egyszerű át pakolni. Az írható CD-n való mentés persze jó megoldást jelenthet, viszont újabb költséget is.

Line úr panaszkodik még egy kicsit az internet-használat kapcsán is. A keresőrendszerek vagy nem találnak releváns tételt, vagy mindjárt huszonegy-ezret prezentálnak. Ilyenkor az ember feladja – sóhajt fel. Nem csoda, ha sokszor hallotta már profi szakemberek szájából is: „utálom a számítógépet!”

Senki sem veszi örömmel ezeket a nehézségeket, de szükségből mégis mindenki elfogadja őket. A fejlesztők egyre barátságosabb rendszerekkel lepik meg a felhasználókat, de ezek egyben egyre több hibalehetőséget is rejtenek. Az mindenestre biztos, hogy a munkanélküliség szempontjából pozitívnak mondhatók a fejlemények, hiszen egyre nagyobb szükség van gyorsan, megbízhatóan és jól dolgozó számítógép-karbantartókra.

(Fazokas Eszter)

00/257

AROT, Dominique: Les valeurs professionnelles du bibliothécaire = Bull. Bibl. Fr. 45. tom. 2000. 1. no. 33-41. p.

Res. angol, német és spanyol nyelven

A könyvtáros szakmai értékei

Könyvtárkép; Könyvtárosi hivatás

Léteznek-e olyan szakmai értékek, melyek dacolnak az évszázadokkal, és amelyekből a könyvtárosok meríthetnének? A könyvtárügy gyors történeti vizsgálata és az újabb felmérések alapján a cikk megpróbál válaszolni erre a kérdésre. A vizsgálat folyamán kiderült, hogy eltérés van az állományok és a könyvtárak társadalmi és intellektuális szerepének értékelése között attól függően, ahogy a történelem felfedi ezeket, illetve ahogyan a kortárs szakma saját maga látja őket a felmérések adatai szerint.

(Autoref.)

00/258

HOHHOF, Bonnie – CHITWOOD, Lera: At a crossroads: information professional to intelligence analyst = Inf. Outlook. 4. vol. 2000. 2. no. 22-25. p.

A tájékoztató szakemberek profilváltása a vállalati/üzleti környezetben

Könyvtárosi hivatás; Tájékoztatás -közgazdasági; Üzemi tájékoztatási központ

Sok információs szakember keresztúthoz érkezett szakmai pályafutásában. Kiderült, hogy ma már nemcsak az információ gyűjtésére és hozzáférésére van szükség, hanem hozzáadott értéként az elemző funkciót is vállalni kell. A vállalatok életében a versenyképesség biztosítása érdekében az információs szakemberekre hírszerzői, felderítői feladatok hárulnak.

E szakmai váltás folyamatát vizsgálta a Society of Competitive Intelligence Professionals felmérése. A rendelkezésre álló irodalmi források kiértékelése mellett módszerként interjúkat készítettek hírszerzési elemzőkkel, s azokkal, akik alkalmazták őket. Az elemző fázisban azonosították a problémákat, összegyűjtötték első és másodlagos forrásokból a szükséges információt, majd szintetizálták, az elemzés során hipotéziseket és scenáriókat dolgoztak ki, s végül levonták a következtetéseket. Tekintettel voltak olyan tényezőkre, mint a versenytársak, piac, pénzügyi helyzet, szervezeti körülmények, technológia, törvényi, politikai és gazdasági feltételek, várható fejlemények.

A vizsgálati anyag alapján felvázolták a sikeres ipari felderítő, hírelemző legfontosabb tulajdonságait. Ezek a következők: intellektuális kíváncsiság, vadászószton; a véleményformálás kockázatának vállalása egy zűrzavaros, bizonytalan és kétséges környezetben; intuitív gondolkodásmód, amely képes helyettesíteni a hiányzó információelemeket, diplomatikus, magabiztos és toleráns kritikai szellem – a magasabban pozícionált vezetőkkel szemben is; koncentráció a probléma megoldására, szoros ha-

táridők szorításában; alapos szakmai felkészültség; a vállalati kérdéskör átlátása; jó szóbeli és írásbeli kommunikációs készség; adottság emberi kapcsolatok kiépítésére.

Az interjúkból az is kiderült, melyek az információs szakember és a hírelemző közös vonásai. Ezek: kíváncsiság, szívósság, kitartás, fegyelmezetttség, kommunikációs készségek (írás, interjúkészítés, odafigyelés).

Melyek azok a vonások, amelyek hátrányosan befolyásolják a hírelemző munkáját? Individualizmus, a kockázattól való visszariadás, habozás hiányzó információk esetén a következtetések levonásában, az információgyűjtés és -szervezés eltúlzása, járatlanság a pénzügyi elemzésben és az üzleti világban, bátortalanság a vállalati vezetőkkel való kapcsolatokban, féltékenység a személyes megállapítások, nézőpontok és feltárások megfogalmazásában.

Hogyan válhat egy információs szakember hírszerzési elemzővé? Fontos szerepe van ebben egy olyan mentornak, aki bevezetést ad a hírszerzésbe és a vállalat kultúrájába. Részt kell venni egy hírszerzői team munkájában. Emberi kapcsolatokat kell kiépíteni a menedzsment ügyeivel való megismerkedésre. Követelmény továbbá a vállalatra vonatkozó tudnivalók megszerzése, minél több gyakorlat szerzése, a jelentések kiegészítése minél szélesebb analitikus perspektívával, a megbízók véleményének kikérése, kockázatvállalás, állásfoglalás, stratégiai és taktikai hírelemzés végzése, a kommunikációs és vitakészség erősítése, az elemzett értesülésekre érzékeny környezetben végzett munka.

(Papp István)

00/259

HAINES, Annette: Librarians' personal web pages: an analysis = Coll. Res. Libr. 60. vol. 1999. 6. no. 543-550. p. Bibliogr. a jegyzetekben.

Milyenek a felsőoktatási könyvtárosok személyes honlapjai?

Felmérés; Honlap; Könyvtáros -felsőfokú

Egy vizsgálat keretében arra keresték a választ, hogy felsőoktatási könyvtárosok miért terveznek és töltenek fel tartalommal saját honlapokat, és ehhez milyen segítséget kapnak attól az intézménytől, ahol dolgoznak. A felmérést elektronikus posta útján végezték el 1997 októbere és decembere között; a megkérdezetteket könyvtárosok honlapjainak címét tartalmazó internetes címtárakból választották ki (az *edu*, a *ca* vagy *uk* kiterjesztésű címeket vették figyelembe). A tényleges felmérés előtt szűkebb körű, félig strukturált mintafelmérést végeztek. A válaszolók aránya 64,1%-os volt.

A válaszolók 82,4%-a saját elhatározásából hozta létre honlapját. Mindannyian maguk határozták meg a tartalmát, 92%-uk maga végezte a HTML-kódolást. Legtöbbjük az oktatókat, a hallgatókat és kollégáit nevezte meg célközönségként. A minőségi elemzés azt mutatta, hogy a közzétett információk magára a könyvtárosa, könyvtárára és tágabb intézményére vonatkoztak. Arról a honlapkészítők 35,3%-ának nem volt információja, hogy hányan használták a honlapot. Ők maguk naponta (39,2%) vagy hetente többször (21,6%) felkeresték saját honlapjukat, 70%-uk munkájával kapcsolatban használta. A válaszolók 10%-a találta megfelelőnek azt a képzést és támogatást, amit munkahelye nyújtott számára a honlappal összefüggésben (írás dokumentációval, számítógépes oktatás során, szemináriumon – ez volt a leggyakoribb – vagy egyéni formában). 36% semmilyen támogatásban nem részesült. 43%-nak bocsátottak rendelkezésére egy jegyzéket a személyes honlap követelményeiről. A honlapok 57%-ának volt világosan meghatározott

célja (legtöbbször a szakmai pályafutással kapcsolatos önéletrajz vagy névjegykártya, illetve az illető szakterület más forrásaihoz kapcsolódó csatolások közreadása) vagy derült ki mindez a tartalmából. Metaadatokat a honlapok 39%-a tüntetett fel. 59, illetve 58%-uk kapcsolódott az anyaintézmény, illetve a könyvtár honlapjához. A honlapok legtöbbször fél éven belül frissítették, és stílusa összhangban volt az intézményen belüli más honlapokkal.

A személyes honlapok tehát általánosságban véve a könyvtár honlapjának kiterjesztéseiként működnek. Ahol javítani lehetne: jobban koncentrálni a célközönségre, informatívabb címeket adni, a könyvtárhoz és az intézményhez jobban kapcsolódni, a metaadatokat feltüntetni. A túlzott korlátozások és intézményi kontroll azonban a kreativitást és a motivációt gátolná.

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 260

Oktatás és továbbképzés

00/260

DU TOIT, Adeline: Teaching infopreneurship: students' perspectives = *Aslib Proc.* 52. vol. 2000. 2. no. 83-90. p. Bibliogr. 10 tétel.

Tájékoztatói vállalkozási ismeretek oktatása egy dél-afrikai egyetemen – hogy látják a diákok

Felmérés; Könyvtárosképzés -felsőfokú; Tájékoztatói vállalkozás; Tanterv, óraterv

Az információs vállalkozás egyetemi szintű oktatása áthidalhatja azt az űrt, amely egy teljes munkaidéjű alkalmazott állásának biztonsága és egy saját információs vállalkozás bizonytalansága között létezik. Jelenleg a dél-afrikai Rand Afrikaans University informatikai és számítástechnikai hallgatóknak kínál ilyen kurzusokat. A tantárgyak és a taní-

tási módszerek természete hasonló, de ugyanez nem mondható el a kétféle csoport természetéről. Ezért a tanfolyammal kapcsolatban kérdőíves felmérést végeztek mindkét csoport bevonásával, és összehasonlították a válaszokat. A jelen tanulmány először megvizsgálja az információs vállalkozás egyetemi oktatásának jelenlegi helyzetét, majd összehasonlítja a vizsgált két csoport véleményét a kurzus céljaival, tartalmával és oktatási módszereivel kapcsolatban. Összegzésként bizonyos változtatásokat és fejlesztéseket is fontolóra vesz.

(Autoref.)

00/261

JOHNSON, Ian M.: Librarians and the informed user. Reorienting library and information science education for the "information society" = *Libr. Car. Dev.* 7. vol. 1999. 4. no. 29-42. p.

Könyvtárosok és a felhasználó. A képzés átalakítása az „információs társadalom” követelményeinek megfelelően

Információs társadalom; Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés

A cikk rámutat az „információs társadalom” kihívásaira: megfelelő képzettség az új információs és kommunikációs technológiák, valamint a megnövekvő információtartalom hatékonyabb kihasználására; több ismeret az információknak az élet különféle területeire gyakorolt hatásáról; társadalmi és politikai kihívások a megkülönböztetés nélküli információellátás biztosítására. Az információs szakembereknek nagyobb figyelmet kell fordítaniuk a használók igényeire; nagyobb jártasság szükséges az információhasználat megkönnyítésére; láthatóbb és hatékonyabb jelenlétre kell törekedni a „politika” területén. A cikk bemutat néhány, a brit könyvtáros iskolákban alkalmazott megoldást a hallgatók segítésére a szükséges ismeretek, jártasságok és lelkesedés megszerzésében, továbbá megemlíti a legfontosabb, fejlesztésre szoruló területeket,

amilyenek például az információs munka távlatainak kiszélesítése és a folyamatos továbbképzés ösztönzése.

(Autoref.)

00/262

PORS, Niels Ole: Statistics and teaching in departments of library and information studies = Bottom Line. 13. vol. 2000. 1. no. 16-20. p.

A statisztika tanítása a könyvtári és tájékoztatási tanszékeken

Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés; Oktási anyag; Statisztika

A könyvtárak munkatársainak nagyon praktikus okokból meg kell ismerniük a statisztikai számadatok értelmezését és a számítási módszereket. Ezek az ismeretek elengedhetetlenek a teljesítménymutatók elemzéséhez és más összehasonlításokhoz. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a statisztikai adatok értelmezése során igen sok „ha, akkor” típusú kérdés merül fel. A statisztikát mint modellt összefüggéseibe helyezve kell vizsgálni, ami a mennyiségi mellett minőségi szempontok figyelembe vételére sarkall. A modellt alaposan körül kell határolni, azaz világosan meg kell fogalmazni, hogy miről nyerhető belőle információ, és miről nem.

Egy példa: Dániában 2700 egyetemi hallgató körében felmérést készítettek a könyvtári szolgáltatások minőségéről hét Koppenhága környéki nagykönyvtárban. Kiterjedt statisztikai elemzéssel igyekeztek az elégedettséget befolyásoló tényezőket számba venni. Ez azt mutatta, hogy az igénybe vett különböző könyvtári funkciók és szolgáltatások számával összefüggött az elégedettség. A hallgatók sokféle célra használták a könyvtárakat, és ez magyarázza, hogy viszonylag nagy mértékű volt elégedettségük. Lépcsőzetes regresszióanalízissel megvizsgálták a következő egymástól független változókat: a könyvtárlátogatások gyakoriságát, a doku-

mentumokra irányuló kérések sikerességét, az online katalógus használatának vélt sikerességét, a szolgáltatás minőségét az egyes szolgáltatási pontokon. A következő változókat találták a legfontosabbnak: a dokumentumok azonnali hozzáférhetőségét, a sikeres keresést az online katalógusban, a szolgáltatások sikerességének érzését. A könyvtárlátogatások gyakorisága, úgy tűnt, nem sokat nyom a latban. Az is kiderült, hogy nagyon szoros kapcsolat van az elégedettség és az egyes szolgáltatások vélt minősége között. Az eredmények azt igazolják, hogy a statisztika segítségével kideríthetők egyes, eddig rejtve maradt összefüggések.

(Hegyközi Ilona)

00/263

VISHIK, Claire: Intermediation and quality uncertainty in the Internet environment = J. Educ. Libr. Inf. Sci. 40. vol. 1999 4. no. 263-281. p. Bibliogr. 40 tétel.

Közvetítők szerepe az internetes információkeresésben: képzési vonatkozások

Gépi információkeresés; Hatékonyság; Keresőkép; Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés; Számítógép-hálózat

Az információkhoz való közvetlen hozzáférés lehetősége megváltoztatta az információkeresés jellegét. Az információs szolgáltatások használói ma már közvetlen kapcsolatban állnak a szolgáltatóval, ezért elvileg nincs szükség közvetítőre. Ám a találatok minőségének bizonytalansága és a hatékonyság hiánya hajtóerőt jelent a közvetítői szakma ismételt fellendülésére. Internet-környezetben továbbra is szükség van közvetítőkre a használókkal való megbízható kapcsolatok kiépítésére, minőség- és költségellenőrzésre, a használók információkezelésének javítására, és – a tapasztalatok alapján – használóbarát rendszerek kifejlesztésére. Az internet a fogyasztók által kialakított információpiacnak tekinthető, jóllehet sok esetben nem fizetnek közvetlenül az információkért. A cikk új típusú köz-

vetítők szükségességét hangoztatja, akiknek a rendszerfejlesztésre és az információpiac szabályainak megértésére kellene összpontosítaniuk. Ennek a szükségletnek tükröződnie kell a képzési programokban is.

(Autoref. alapján)

Szabványok, normatívák

00/264

LA ROSA, Antonio de – SENSO, Jose A.: XML como medio de normalización y desarrollo documental = Rev. Esp. Doc. Cient. 22. vol. 1999. 4. no. 488-504. p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Az XML mint a dokumentációs szabványosítás eszköze

Szabvány; Számítógép-hálózat; Tipográfiai szerkesztés

A web munkakörnyezete által megkívánt struktúrált és szervezett információ-menedzsmentet már számos eszköz segíti. Ezek egyik legújabbika az XML (eXtensible Markup Language), amelynek pillanatnyilag egyik legnagyobb problémája éppen új volta. Még kevés alkalmazása van, s egyelőre e tény csökkenti azon intézmények számát, amelyek áttérnének az új eszköz használatára. Az a vélemény sem ritka, hogy az XML megjelenése csak fokozza azt a zűrzavart, ami amúgy is jelen van az adatbázis-alkalmazások, az integrált rendszerek és a navigátor-eszközök világában. Ugyanakkor már most világos, hogy az XML (és „derivátumai”, a SOX, VML, WIDL, XSL stb.) olyan rugalmas és sokoldalú rendszer, amellyel költséget és időt lehet megtakarítani, amely megkönnyíti a más információs rendszerekkel való integrációt, s amely lehetővé teszi az adatok objektumként való kezelését.

(Mohor Jenő)

Egyesületek, konferenciák

00/265

KUŠTANINA, Lûdmila: Il'inična: Bibliotečnaâ assambleâ Evrazii: celi, programy, perspektivy = Inf. Bull. RBA. 1999. 13. no. 38-44. p.

Eurázsiai Könyvtáros Egyesület: céljai, programjai, perspektívái

Egyesület -könyvtári -regionális

Az Eurázsiai Könyvtári Társulás (Bibliotečnaâ assambleâ Evrazii – a továbbiakban: BAE) 1992. november 27-én jött létre hét FÁK-állam könyvtári szervezeteinek kezdeményezéseként. Az IFLA – nemzetközi szervezetként – 1993-ban fogadta tagjává. Az Oroszországi Föderáció Igazságügyi Minisztériuma 1996-ban regisztrálta a szervezetet.

Jelenleg 54 kollektív és egyéni tagja van. Közéjük tartoznak a FÁK-államok nemzeti és egyéb könyvtárai, könyvtáros egyesületei és neves szakemberei.

A BAE hitvallása: demokratikus alapokon álló nemzetközi szövetség. Munkaelvei: partnerség, egyenlőség, nyitottság, együttműködés. Stratégiája: az ember művelődési, ismeretszerzési, alkotó és önmegvalósító jogának védelme. Részletesebben szólva: „Programjai a könyvtári közösségek azon szükségleteire válaszolnak, amelyek a történetileg kölcsönösen kapcsolódó könyvtári és információs struktúrák megvédésével és fejlesztésével függenek össze. Ezek a programok a nemzetközi jog, a globális információs kapcsolatok normáival összhangban realizálódnak.” A BAE munkássága négy alapvető program megvalósítására összpontosul:

1. Jogszabályozás, amely általános, dokumentum-ellátással kapcsolatos, állományvédelmi és hozzáférési minta-törvények kimunkálásán fáradozik. Pl. már elkészült a gépileg olvasható bibliográfiai leírásokat szabályozó törvény, befőzés előtt áll a nemzetközi könyvtárközi köl-

csönzési törvény. Az átfogó könyvtári törvényt pedig a BAE fórumai már jóvá is hagyták.

2. A „Nemzet emlékezete” program minden tagköztársaságban folyik, s mint ilyen, az adott nemzet/nemzetek legfontosabb írásbeli és nyomtatott emlékeit veszi számba, konzerválja, illetve viszi át más (hagyományos és elektronikus) hordozókra. A program egyébként az UNESCO „világ-emlékezeti” programjához kapcsolódik.
3. Az „Interinformkultúra” tulajdonképpen bizottság, amely egyfelől a FÁK-államok kulturális és művészeti információállományának gyarapodását koordinálja, másfelől pedig azon fáradozik, hogy ezt az állományt a közös elveknek, technikáknak és technológiáknak köszönhetően a tagállamok közösen használhassák. Ezzel kapcsolatban a legintenzívebb modellkísérletek és -próbálkozások az orosz és a fehérorosz nemzeti könyvtár között folynak.
4. A BAE kulturális programjai alatt igen változatos cselekmények és akciók értendők, pl. kiállítás-szervezés, konferenciák, szemináriumok és

tanácskozások rendezése, az elemi károkat szenvedett könyvtárak megsegítése.

A BAE tájékoztatót ad ki (Informacionnyj búlletin BAE), amelyből eddig 8 szám jelent meg. Ezenkívül a FÁK-államok és a balti országok kulturális életének panorámája (Panorama kul'turnoj žizni stran SNG i Baltii) címen is tájékoztatást kapnak a társulás tagjai.

Jelenleg a társulati élet kereteinek megszilárdítása és bővítése folyik. Minden szerve és szervezete (munkabizottságok, ad hoc bizottságok) választással jön létre. A bizottságok (más és más helyszíneken) évente legalább két alkalommal üléseznek. A főkoordinátor jelenleg orosz, a BAE titkársága is Moszkvában székel, és – részint a távolságok, részint a szorgos munka következtében – intenzív levelezési-távközlési kapcsolatokat tart fenn a BAE tagjaival. Az eddigi eredmények alapján bizvást remélhető: a társulás szép jövőnek néz elébe.

(Futala Tibor)

Lásd még 242

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Általános kérdések

00/266

STOLÁROV, Űrij: Čto takoe biblioteka? (O ee sušnosti i ishodnyh funkciáh.) = Bibliotekovedenie. 1999. 7-12. no. 20-33. p. Bibliogr. 38 tétel.

Mi az, hogy könyvtár? (Lényegéről és kiindulási funkcióiról)

Könyvtár

A referált szerző bevezetesként leszögezi, hogy „a könyvtár definíciója és ontológiai, illetve fenomeno-